

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОЧИНСТВА
І СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ”**

(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

Київ 2004

Підготовлено доцентом *В. Ф. Бойком*

Затверджено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності
(протокол № 8 від 27.03.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Бойко В. Ф. Навчальна програма “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України” (для бакалаврів, спеціалістів). – К.: МАУП, 2004. – 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України”, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2004

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Одним з основних напрямів розвитку державності України є реалізація ідеї правової держави, головний обов'язок якої — утвердження та забезпечення прав і свобод громадян. Досвід демократичних держав свідчить про те, що всі права й свободи людини набувають своєї реальності настільки, наскільки вони можуть бути ефективно захищені. Одним з важелів такого захисту є судовий захист прав і свобод людини й громадянина, передбачений Конституцією нашої держави. З метою забезпечення конституційних вимог і підвищення ефективності правосуддя нині визначено нову структуру судів загальної юрисдикції, основні засади судочинства й умови діяльності суддів.

Предметом дисципліни “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України” є вивчення судової реформи в Україні на підставі конституційних положень і Закону України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р. Важливого значення набуває вивчення студентами нової судової системи України, компетенції судів різних ланок, порядку надання та позбавлення повноважень суддів, установлених гарантій незалежності й недоторканості суддів, основних засад судочинства та компетенцій органів суддівського самоврядування. Судова реформа має своє продовження у розробці та прийнятті нових процесуальних кодексів, в яких мають бути визначені порядок здійснення правосуддя новоствореними судами, зокрема адміністративними, компетенція та особливості здійснення правосуддя судом присяжних, а також врегульовані й інші питання судочинства, що мають суттєве значення для ефективної діяльності органів судової влади.

На сучасному етапі реформування судової гілки влади й упровадження нових засад її діяльності під час здійснення правосуддя дисципліна “Актуальні проблеми судочинства та судоустрою України” має посісти самостійне місце в системі юридичних дисциплін. Разом з тим вона тісно пов'язана з такими дисциплінами, як “Судові та правоохоронні органи України”, “Кримінально-процесуальне право”, “Цивільне процесуальне право”, “Конституційне право”, “Адміністративне право” та ін.

Студенти вивчають дисципліну “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України” з урахуванням положень нового Закону України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р., інших

нормативних актів, виданих на реалізацію його положень і законодавчих актів, на підставі яких внесено зміни до законів України “Про статус суддів”, “Про прокуратуру”, “Про міліцію”, а також до процесуальних кодексів України та інших нормативних актів.

Навчальною програмою передбачено проведення семінарських занять з метою поглибленого вивчення дисципліни, а також самостійне вивчення студентами питань організації та діяльності судових органів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОЧИНСТВА
І СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ”**

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ

№ пор.	Назва теми
1	Предмет, система й основні поняття курсу “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України”
2	Система судів України
3	Особливості статусу суддів в Україні
4	Поняття правосуддя та форми його здійснення
5	Органи суддівського самоврядування. Кваліфікаційні комісії суддів
6	Організаційне забезпечення судової діяльності
7	Міжнародний комерційний арбітражний суд. Третейські суди в Україні

до вивчення дисципліни

**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОЧИНСТВА
І СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ”**

***Тема 1. Предмет, система й основні поняття курсу
“Актуальні проблеми судочинства і судоустрою
України”***

Поняття судової влади. Особлива роль судової влади у державі та суспільстві. Зв'язок судової влади із законодавчою та виконавчою гілками державної влади, забезпечення нею принципу стримування і протизваг у діяльності органів державної влади та органів

місцевого самоврядування. Необхідність і завдання судової реформи в Україні. Концепція судово-правової реформи в Україні.

Предмет курсу — завдання, система, принципи організації та діяльності, структура й функції судових органів.

Система курсу “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України”.

Місце курсу серед інших юридичних дисциплін. Основні нормативні джерела курсу “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України”.

Література [1–3; 13; 16]

Тема 2. Система судів України

Конституційні принципи побудови судової системи України.

Структура судової системи та засоби забезпечення її єдності. Види судів загальної юрисдикції: місцеві, апеляційні, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України. Спеціалізовані суди. Компетенція судів різних ланок. Порядок утворення та ліквідації судів.

Порядок призначення суддів на адміністративні посади в судах.

Література [1; 2; 4; 5; 9–11; 15; 16; 27]

Тема 3. Особливості статусу суддів в Україні

Статус суддів, їх права й обов’язки.

Порядок призначення (обрання) суддів. Присяга суддів. Статус народних засідателів і присяжних. Гарантії незалежності й недоторканості суддів. Поняття неупередженості судді під час розгляду справ. Забезпечення принципу неупередженості в діяльності суду.

Вища рада юстиції, порядок її створення та компетенція. Роль Вищої ради юстиції у формуванні корпусу професійних суддів.

Підстави для звільнення судді з посади. Право судді на відставку. Кодекс професійної етики судді.

Література [1–5; 7; 16; 19; 22]

Тема 4. Поняття правосуддя та форми його здійснення

Суд — єдиний державний орган, що здійснює правосуддя. Форми здійснення правосуддя: кримінальне, цивільне, господарське, адміністративне та конституційне судочинство.

Конституційні засади судочинства:

- законність;
- рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- забезпечення доведеності вини;
- змагальність сторін і свобода в наданні ними суду своїх доказів і доведенні перед судом їх переконливості;
- підтримання прокурором державного обвинувачення в суді;
- забезпечення обвинуваченому права на захист;
- гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, визначених законом;
- обов'язковість рішень суду.

Особливості конституційного судочинства.

Література [1; 2; 4; 6; 9–11; 15; 18]

Тема 5. Органи суддівського самоврядування. Кваліфікаційні комісії суддів

Організаційні форми і завдання органів суддівського самоврядування. Збори, конференції суддів, з'їзд суддів України та їх повноваження.

Статус і види кваліфікаційних комісій. Порядок формування кваліфікаційних комісій, їх повноваження та організація роботи.

Кваліфікаційна атестація суддів, порядок і форма її проведення.

Повноваження кваліфікаційних комісій щодо дисциплінарної відповідальності суддів.

Оскарження рішень кваліфікаційних комісій.

Література [1; 2; 14; 20]

Тема 6. Організаційне забезпечення судової діяльності

Особливості забезпечення функціонування судової влади. Державна судова адміністрація; її статус, порядок формування та повноваження. Взаємовідносини Державної судової адміністрації з виконавчою владою та органами суддівського самоврядування.

Апарат суду; його склад, правовий статус службовців апарату суду. Служба судових розпорядників і судова міліція, їх компетенція та організація діяльності.

Література [1; 2; 14; 15; 20]

Тема 7. Міжнародний комерційний арбітражний суд. Третейські суди в Україні

Статус міжнародного комерційного арбітражного суду, порядок його створення й функціонування. Компетенція міжнародного комерційного арбітражного суду. Порядок формування складу суду під час розгляду справ міжнародним комерційним арбітражним судом. Порядок оскарження рішень суду та їх виконання.

Третейські суди, порядок їх створення та компетенція. Оскарження рішень третейських судів. Арбітражні та третейські збори під час розгляду конфліктів міжнародним комерційним арбітражним і третейським судами. Міжнародні суди.

Література [1; 9; 17; 23–26]

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Предмет і система курсу “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України”.
2. Поняття судової влади, взаємовідносини судової влади із законодавчою та виконавчою гілками державної влади.
3. Сутність принципу стримування й противаг у діяльності органів державної влади.
4. Необхідність і завдання судової реформи в Україні.
5. Структура судової системи України.
6. Єдність судової системи та її складові.
7. Місцеві загальні суди та їх повноваження.
8. Місцеві спеціалізовані суди та їх повноваження.

9. Загальні апеляційні суди, їх компетенція.
10. Спеціалізовані апеляційні суди, їх повноваження.
11. Вищі спеціалізовані суди, їх повноваження.
12. Верховний Суд України, його склад і повноваження.
13. Пленум Верховного Суду України, його склад і повноваження.
14. Порядок утворення та ліквідації судів.
15. Президії судів: порядок формування й повноваження.
16. Призначення суддів на адміністративні посади в судах.
17. Обов'язки голів судів, голів судових палат та їх заступників.
18. Добір кандидатів у професійні судді.
19. Порядок призначення (обрання) професійних суддів.
20. Особливості статусу військових суддів.
21. Колегіальний та одноособовий розгляд судових справ.
22. Порядок визначення громадян до складу народних засідателів суду і присяжних.
23. Участь народних засідателів у розгляді судових справ.
24. Підстави звільнення від виконання обов'язків народного засідателя та присяжного.
25. Права народних засідателів і присяжних, гарантії їх захисту.
26. Гарантії незалежності суддів.
27. Поняття недоторканості суддів.
28. Порядок притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.
29. Підстави для припинення повноважень судді.
30. Матеріальне й побутове забезпечення суддів.
31. Порядок звільнення судді з посади.
32. Підстави для звільнення судді з посади.
33. Порядок формування Конституційного Суду України.
34. Повноваження Конституційного Суду України.
35. Вища рада юстиції, порядок її створення та компетенція.
36. Поняття правосуддя.
37. Форми здійснення правосуддя.
38. Особливості конституційного судочинства.
39. Загальні положення конституційних засад судочинства.
40. Здійснення правосуддя виключно судами.
41. Право на судовий захист і його забезпечення.
42. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом.

43. Забезпечення доведеності вини — умова справедливого правосуддя.
44. Гласність судового процесу. Мова судочинства.
45. Підтримання державного обвинувачення в суді прокурором і забезпечення обвинуваченому права на захист.
46. Забезпечення права на апеляційне та касаційне оскарження рішення суду.
47. Обов'язковість рішень суду.
48. Організаційні форми та компетенція органів суддівського самоврядування.
49. З'їзд суддів України та його повноваження.
50. Статус і види кваліфікаційних комісій суддів.
51. Порядок формування кваліфікаційних комісій суддів.
52. Повноваження кваліфікаційних комісій суддів.
53. Кваліфікаційна атестація суддів.
54. Особливості забезпечення функціонування судової влади.
55. Державна судова адміністрація, її статус, структура й повноваження.
56. Порядок фінансування судів.
57. Форми впливу органів суддівського самоврядування на діяльність Державної судової адміністрації.
58. Апарат суду, його склад і функції.
59. Міжнародний комерційний арбітражний суд, його статус, порядок формування й компетенція.
60. Третейські суди в Україні.
61. Міжнародні суди та їх компетенція.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Конституція* України, прийнята на п'ятій сесії Верхової Ради України 28 червня 1996 р. — К.: Преса України, 1997.
2. *Закон* України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р. — К.: Юрінком Інтер, 2002.
3. *Коментар* до Закону України “Про судоустрій України”. — К.: Юрінком Інтер, 2003.
4. *Закон* України “Про статус суддів” від 15 грудня 1992 р. // Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність. — К.: Атіка, 2002.

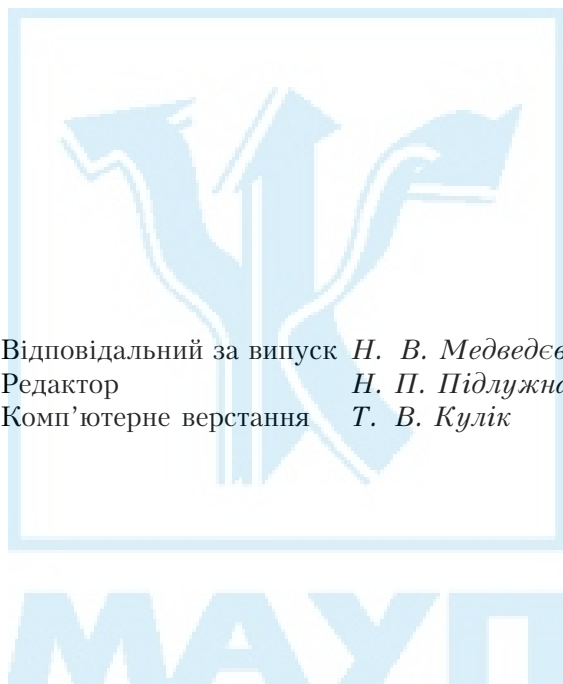
5. Закон України “Про Конституційний Суд України” від 16 жовтня 1996 р. // Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність. — К.: Атіка, 2002.
6. Закон України “Про Вищу раду юстиції” від 15 січня 1998 р. // Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність. — К.: Атіка, 2002.
7. Закон України “Про прокуратуру” від 5 листопада 1991 р. зі змін., внесеними Законом України «Про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” від 12 липня 2001 р.» // Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність. — К.: Атіка, 2002.
8. Закон України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів” від 23 грудня 1993 р. // Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність. — К.: Атіка, 2002.
9. *Кримінальний кодекс України*. — К., 2001.
10. *Цивільний процесуальний кодекс України зі змінами, внесеними Законом України “Про внесення змін до ЦПК України” від 21 червня 2001 р.*
11. *Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України*. — К.: Юрінком Інтер, 1997.
12. *Кримінально-процесуальний кодекс України зі змінами, внесеними Законом України “Про внесення змін до КПК України” від 21 червня 2001 р.*
13. *Законодавство України, що регулює діяльність судів та визначає статус суддів судів України*. — К.: Укр. правн. фундація. — 1994.
14. *Концепція судово-правової реформи в Україні // Відомості Верховної Ради України*. — 1992. — № 30. — С. 426.
15. *Організація судової влади в Україні*. — К.: Юрінком Інтер, 2002.
16. *Бойко В. Ф.* Мала судова реформа в Україні: необхідність, сутність, проблеми та перспективи. — К.: МАУП, 2002.
17. *Бойко В. Ф., Євдокімов В. О., Юлдашев О. Х.* Право людини на правосуддя (судове право України): Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003.

18. *Бойко В. Ф.* Проблеми правосуддя в Україні і шляхи їх вирішення // *Право України.* — 2002. — № 3.
19. *Стефанюк В. С.* Судова система України та судова реформа. — К.: Юрінком Інтер, 2001.
20. *Положення про Раду суддів України* // *Вісн. Верховного Суду України.* — 2002. — № 5. — С. 25.
21. *Маляренко В.* Про окремі питання касаційного перегляду кримінальних справ за новими правилами // *Вісн. Верховного Суду України.* — 2001. — С. 40–49.
22. *Кодекс професійної етики судді* // *Вісн. Верховного Суду України.* — 2002. — № 5. — С. 24.
23. *Международный коммерческий арбитраж в Украине: законодательство и практика.* — К., 2000.
24. *Закон України “Про міжнародний комерційний арбітраж”* від 24 лютого 1994 р.
25. *Мацко А.* Міжнародний кримінальний суд (створення та напрям діяльності) // *Укр. часопис міжнар. права.* — 2003. — № 4. — С. 70.
26. *Європейський суд з прав людини: Базові матеріали.* — К.: Укр. центр правничих студій, 2003.
27. *Рішення Конституційного Суду України від 11 грудня 2003 р. (справа про Касаційний суд України)* // *Вісн. Конституційного Суду України.* — 2004. — № 1.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України” ...	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Актуальні проблеми судочинства і судоустрою України” ...	4
Контрольні питання	7
Список рекомендованої літератури	9

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *Н. П. Підлужна*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

Зам. № ВКЦ-1798

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП